

Journal of Iranian Studies
Faculty of Literature and Humanities
Shahid Bahonar University of Kerman
Year 19, No. 37, Summer 2020

Rereading and Disambiguation of the Hemistich “Yeki Bande Rumi BeKerdare Pol” in Ferdowsi’s Shahnameh Based on Iran’s Current Dialects*

Dr. Azim Jabbareh Naseru¹

1. Introduction

One of the difficulties of old texts is understanding underused words that have no trace in dictionaries. One of such texts is Ferdowsi’s *Shahnameh*, that despite the efforts of researchers, the number of couplets and words with no clear meaning is innumerable. The investigations conducted considering such types of words and couplets show that researchers resort to the study of cultures and old texts to discover the meaning and attempt to refer to texts contemporaneous with that work and trace the words in other works or old cultures to get to the closest meaning; however, there are words and combinations that have no trace in the old and classic cultures. It seems that there is another way to get to the correct meaning of the words that are often ignored in the research. This method is taking advantage of Iran’s classic dialects for finding the correct meaning of the words and unfamiliar combinations that are still ignored. The investigations show that many of such dialects, despite considerable changes and transformations, have preserved many of the old words and idioms. .

---

*Date received: 07/02/20189
Email:

Date accepted: 11/01/2020
azim_jabbareh@yahoo.com

1. 1Department of Persian language and literature, University of Jahrom, Iran

2. Methodology

This article has been written based on content analysis and library method. The researcher, first, refers to the results of the findings of other researchers as regards the combination be kerdare pol, then, he investigates this combination in Iran's different dialects via current dictionaries and offers new meanings after having rejected previous theories.

3. Discussion

The seemingly difficult and complex phrase be kerdare pol is used in two different parts of Shahnameh: first, in the story of Bijan and Manijeh, and second, in the story of Esfandiar's escape from his father's lasso. Sajjad Aidenloo considers this combination to be one the most ambiguous similes in Shahnameh (Aidenloo, 2012, 874). Kazazi considers this simile to be raw and beyond one's ken (Kazazi, 2007, 364). As far as the studies done by the researcher show, no meaning has been found for this combination.

Khaleghi Motlagh writes about this word: "it seems the way of this bande rumi zadan was called pol (bridge) with the circumstances of it unclear to the researcher (Khaleghi otlagh 2006, 99). Kazazi writes: "maybe bande rumi has been likened to pol (bridge) as it unites the two hands which unite the banks of two rivers" (Kazaazi 2007, 364). He adds "maybe the word is read as pal which is a short form of paal that has found its use in paalhang which is a wooden arrow placed on a rope with the hands open tied from the two sides (ibid., 364).

The writings of this word has not been the same. In a version from Moskow, this word is registered as mal (Ferdowsi, 2004, 32). In some versions, it is bal (Ferdowsi, 2007, 333 footnote).

Having reviewed previous statements, Reza Ghafoori, ultimately, comes to this conclusion that, in investigating this ambiguous simile we should not conceive pol in its current meaning. What is meant by

this word is a tool for fastening the prisoners and, probably, torture. Besides, because in *Shahnameh*, Bijan and Esfandiar are tied to Roman chains like *pol* and, also, in two Persian epics, namely, *Saamnameh* and *Daftare Delgosha*, Saam and Ataabak are tied to *pol*, therefore, this probability exists that *pol* was a tool not used for all prisoners but for those strong heroes who might tear the fetters apart and escape (Ghafoori 2016, 110).

All these findings are based on guesses and assumptions. The questions that still remain unanswered are that what is the exact meaning of *pol*? what is the meaning of *be kerdare pol*? The researcher has resorted to all current dictionaries from the Iranian dialect to answer these questions. It seems that the meaning of the hemistich is clear considering the following points: a) this word in the dialects of *davani* (a language of southeastern Fars), *abduyi* (a northwestern Iranian language), *konde* dialect and *Mamasani luri* (a dialect of *luri* language common among the *lurs* of *Mamasani*) (Salaami 2005, 70-1), *banafi*, *papuni*, *dosirani*, *richi*, *somghani*, *gavkoshki*, *mosghani*, *nudani* (Salaami 2004, 72-3), *balyani*, *birukani*, *hayati*, *lordarnegani*, *mahboodi* (Salaami 2005, 64-5), *garashi* and *shurabi* (Salaami 2006, 88-9) and in the *Bushehri* dialects (Mirshekar 2012, 81) is in the form *pal* meaning tress and braiding the hair.

This word is pronounced as *pel* with this very meaning in the *luri* dialect (Izadpanah 2006, 22; Azarli 2009, 85). Interestingly, this word is pronounced as *polg* in the *lari* dialect (Eghtedari 2006, 65); therefore, this viewpoint can be posed that the origin of the word has been *pol*, which, over the lapse of time, has sunken into oblivion in the standard language, but still remained as three different types, namely, *pal*, *pel* and *pol*. b) field studies done by the researcher reveal interesting points from these regions: a) braiding *pol/pel/pal* is a relatively specialized task not to be handled by all women. Women, after taking a bath, sit behind other women to braid their hair.

Braiding pol is done in a way that the woman who wants to do it, divides the hair into three equal parts and, then, starts braiding. c) One of the women and men's beauty manifestations has been considered this long hair. In the past, in order to torture sinful women, they braided the long pol of women round their hands and dragged them on the ground or would loop their pol round their necks like a rope. d) In the present time, strings are woven by goat hair with different pronunciations in every dialect. Sometimes, women's long hair would become a source of weaving a small string.

4. Conclusion

The findings of this study are three points: a) the investigations of the researcher in the current Iranian dialects show that the complex word in the combination be kerdare pol exists in some dialects used in three different types pol, pel, pal. It seems, considering the fact that this word is rhymed with ghol (fettors) in existing literature, hence, the original pronunciation of the word has been pol that, gradually, has become common as pal and pel in the dialects b) in all the dialects studied, the word pol is used in the sense tress. In other words, women's braided tress, often, having been braided, takes the form of a rope or string c) if we accept that Ferdowsi's intention by pol is women's tress; therefore, the present ambiguity in the hemistich "yeki bande rumi be kerdare pol" is removed and, thus, it is interpreted as "a Roman string like women's braided tress."

Key words: bande Rumi, pol, Shahnameh, iron collar, tress

References [In Persian]

-Aidenloo, S. (2012). The book of kings. Tehran: Sokhan. [in Persian]

- Anonymous. (2013). Saamnameh (V. Ruyani, Rev.). Tehran: Mirase Maktub. - Salaami, A. (2006a). The treasury of Fars dialectology. Tehran: Persian Language and Literature Academy Press.
- Azarlee, Gh. (2009). The dictionary of Iran's dialects. Tehran: Hazar. [in Persian]
- Eghtedari, A. (1956). Lari dialect. Tehran: Iran Zamin dictionary. [in Persian]
- Ferdowsi, A. (2004). The Shahnameh of Ferdowsi. Moscow version. Tehran: Ghatreh. [in Persian]:
- Ferdowsi, A. (2008). Shahnameh (J. Khaaleghi Motlagh, Rev.). Tehran: Islamic encyclopedia. [in Persian]
- Ghafoori, R. (2016). Yeki bande rumi bekerdare pol, rereading of unknown words in Ferdowsi Shahnameh. Lexicography Journal, 10, 107-110.
- Izedpanah, H. (1965). Lori dictionary. Tehran: Farus. [in Persian]
- Kazazi, M. (2007). The ancient letter (Vol. 5). Tehran: Samt. [in Persian]
- Khaleghi Motlagh, J. (2006). Shahnameh notes, Second section. New York.
- Mirshekar, F. (2012). Bushehr local dictionary. Bushehr: Hoze honari press. [in Persian]
- Salaami, A. (2006b). The treasury of Fars dialectology. Tehran: Persian Language and Literature Academy Press. [in Persian]
- Salaami, A. (2007). The treasury of Fars dialectology. Tehran: Persian Language and Literature Academy Press. [in Persian].

مجله مطالعات ایرانی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

دانشگاه شهید باهنر کرمان

سال نوزدهم، شماره سی و هفتم، بهار و تابستان ۱۳۹۹

بازخوانی و رفع ابهام از مصرع «یکی بند رومی به کردار پل» در شاهنامه‌ی فردوسی بر پایه گویش‌های رایج ایرانی*

دکتر عظیم جبار ناصر و^۱

چکیده

یکی از دشواری‌های فهم معانی ابیات در متون کهن، فهم معنای واژگان دشوار و اغلب کمیاب آن‌هاست. درنگی در شرح‌ها و تفسیرهای نوشته شده بر متون کهن، نشان دهنده شمار قابل توجهی از این واژگان است که مفسر و یا شارح نتوانسته به درک درستی از معنای آن‌ها برسد و اغلب به تأویل‌های ذوقی و حدس و گمان متوسل شده‌است. به نظر می‌رسد یکی از راه‌های کشف معنای درست این واژگان، بهره‌گیری از گویش‌های محلی و ادبیات عامیانه است که اغلب در پژوهش‌های در پیوند با تفسیر متون نادیده انگاشته می‌شوند. یکی از این ترکیب‌های بحث برانگیز، ترکیب «به کردار پل» است که در شاهنامه‌ی فردوسی با معنایی خاص به کار رفته و تاکنون معنایی درست و قابل قبول برای آن ارائه نشده است. نگارنده در این جستار کوشیده است نخست نتایج یافته‌های دیگران درباره‌ی این ابیات و ترکیب مورد نظر را بیان کند؛ سپس معنا و کاربرد این ترکیب را در گویش‌های ایرانی بررسی کند و سرانجام معنای ترکیب و بیت مورد بحث در شاهنامه‌ی فردوسی را روشن کند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد واژه بحث برانگیز «پل» را باید به ضم بخوانیم و مصرع مورد بحث را این گونه معنا کنیم: بندی رومی که مانند گیسوی به هم بافته زنان است.

واژه‌های کلیدی: بند رومی، پل، شاهنامه، غل، گیسو.

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۳۹۸/۱۰/۲۱

azim_jabbareh@yahoo.com

(DOI): 10.22103/jis.2020.13570.1913

* تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۱۱/۱۸

نشانی پست الکترونیک نویسنده:

۱. استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی دانشگاه جهرم، ایران.

۱. مقدمه

یکی از دشواری‌هایی که شارحان متون کهن با آن روبه‌رو هستند، فهم واژه‌های کم‌کاربرد است که اغلب در فرهنگ‌های لغات نیز ردپایی از آن‌ها نیست. یکی از این متون، شاهنامه فردوسی است که با وجود تلاش‌های فراوان شاهنامه‌پژوهان، باز هم شمار ابیات و واژگانی که معنای آن روشن نیست، بسیار است. بررسی پژوهش‌های انجام شده درباره این گونه از واژگان و ابیات نشان می‌دهد که اغلب برای کشف معنای آن‌ها به بررسی فرهنگ‌ها و یا متون کهن بسنده می‌شود و پژوهشگران می‌کوشند با مراجعه به متون هم‌زمان با اثر و دنبال کردن واژه در آثار دیگر و یا فرهنگ‌های کهن به معنای درست دست یابند. هر چند این شیوه، بهترین و در عین حال در دسترس‌ترین شیوه است؛ اما گاه واژه‌ها و ترکیب‌هایی دیده می‌شود که نمی‌توان ردپای آن را در متون و یا فرهنگ‌های کهن یافت. شارحان در این حالت چند شیوه متفاوت دارند: برخی از شارحان، این چنین ابیات و واژگان را نادیده می‌انگارند و زیرکانه از معناکردن بیت و یا ترکیب می‌گریزند. گروهی دیگر با بررسی متون مختلف همه تلاش خود را برای معنا کردن به کار می‌گیرند و چون به نتیجه نمی‌رسند، به تأویل‌های ذوقی و حدس و گمان متوسل می‌شوند. برخی دیگر از پژوهشگران راهی میانه برمی‌گزینند؛ بدین معنی که بدون توجه به ترکیب مبهم موجود در بیت، معنایی کلی از بیت ارائه می‌دهند. آنچه در هر سه روش یاد شده مشترک است، این است که در نهایت مخاطب به معنایی دقیق از واژه یا بیت مورد بحث نمی‌رسد و هم‌چنان سرگردان می‌ماند.

به نظر می‌رسد شیوه دیگری هم برای رسیدن به معنای درست این گونه از واژه‌ها و ترکیب‌ها وجود داشته باشد؛ شیوه‌ای که اغلب نادیده انگاشته می‌شود و در پژوهش‌ها کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد. این شیوه، بهره‌گیری از گویش‌های کهن ایرانی برای یافتن معنای واژه‌ها و ترکیب‌های کهن و نامأنوس است که هم‌چنان مغفول مانده و توجهی به آن‌ها نمی‌شود. بررسی‌ها نشان می‌دهد که بسیاری از این گویش‌ها با وجود دگرگونی‌ها و تغییرات بسیار، هنوز هم، شمار بسیاری از واژگان و اصطلاحات کهن را در خود حفظ کرده و زنده نگه داشته‌اند.

نگارنده در این پژوهش کوشیده است با بهره‌گیری از روش یاد شده معنایی روشن برای بیتی مبهم و نامأنوس از شاهنامه ارائه دهد. پیش از این رضا غفوری (۱۳۹۴) در مقاله «یکی بند رومی به کردار پل؛ بازخوانی واژه‌ای ناشناخته در شاهنامه‌ی فردوسی» به بررسی این مصرع و معنای آن پرداخته است. آیدنلو (۱۳۹۰) در کتاب *دفتر خسروان*، کزازی (۱۳۸۵) در نامه باستان و خالقی مطلق (۲۰۰۶) در *یادداشت‌های شاهنامه* به این ترکیب پرداخته‌اند؛

اما نگارنده کوشیده است با بهره‌گیری از گویش‌های ایرانی به معنایی روشن از این ترکیب برسد و ابهام موجود در این مصرع از شاهنامه را برطرف کند.

۲. بحث و بررسی

عبارت به ظاهر دشوار و پیچیده «به کردار پل» در دو جای شاهنامه به کار رفته است: نخست در داستان بیژن و منیژه: بیژن پس از پیروزی بر گرازان، اسیر مکر و افسون گرگین می‌شود، نزد منیژه دختر افراسیاب می‌رود و با او به عشق‌بازی می‌نشیند. منیژه که شیفته بیژن شده است، نمی‌تواند دوری بیژن را تاب بیاورد؛ بنابراین داروی بی‌هوشی به او می‌خوراند و بیژن را به کاخ خود می‌برد. پس از چند روز باده‌نوشی، بیژن اسیر می‌شود و گرسیوز او را به نزد افراسیاب می‌برد. افراسیاب آهنگ کشتن بیژن می‌کند، اما با میانجی‌گری پیران، بیژن را در چاهی به بند می‌کشند. افراسیاب خطاب به گرسیوز، درباره بیژن می‌گوید:

به گرسیوز آنگه بفرمود شاه	که بند گران ساز و تاریک چاه
دو دستش به زنجیر برکش به غل	یکی بند رومی به کردار پل
پیوند مسمارهای گران	ز سر تا به پایش ببند اندر آن...

(فردوسی، ۱۳۸۶، ج ۳: ۳۳۳)

این تشبیه در داستان رهایی اسفندیار از بند پدر نیز آمده است. هنگامی که جاماسب برای رهایی اسفندیار از بند، به گنبدان دژ می‌رود، اسفندیار نخست، به دلیل آزرده‌بودن از پدر، توجهی به شکست ایرانیان نمی‌کند، اما با شنیدن خبر زخمی شدن فرشیدورد، به پیران دستور می‌دهد که آهنگران را بیاورد و او را از بند و زنجیر برهانند و:

بیاورد جاماسب آهنگران	چو سندان پولاد و پتک گران
بسودند زنجیر و مسمار و غل	همان بند رومی به کردار پل

(فردوسی، ۱۳۸۶، ج ۵: ۱۹۷)

سجاد آیدنلو این ترکیب را «از تشبیهات تقریباً مبهم شاهنامه» دانسته است. (آیدنلو، ۱۳۹۰: ۸۷۴). کزازی نیز این تشبیه را «خام و خنک و دور از ذهن» می‌داند. (کزازی، ۱۳۸۵، ج ۵: ۳۶۴). تا آنجا که نگارنده بررسی کرده است، در فرهنگ‌های شاهنامه برای این واژه معنایی یافت نشد. خالقی مطلق درباره این واژه می‌نویسد: «گویا شیوه این بند زدن (بند رومی زدن) را پل می‌نامیدند که چگونگی آن بر نگارنده روشن نیست» (خالقی مطلق، ۲۰۰۶: ۹۹). غفوری در این باره نوشته است: «برخی دیگر به کردار پل بستن را گونه‌ای بستن زنجیر بر کمر زندانی و کشیدن آن از دو سو، چنان که صدا کند، دانسته‌اند و برخی دیگر، در تفسیر این بیت‌ها نوشته‌اند که منظور شکل خمیده و منحنی پل است که مشبه به قرار گرفته است.» (غفوری، ۱۳۹۴: ۱۰۸). کزازی نیز در این باره نوشته است: «

شاید بند رومی از آن روی که دو دست را به هم می‌پیوندند به پل مانند شده است که آن نیز دو کرانه رود را به هم پیوند می‌دهد...» (کزازی، ۱۳۸۵، ج ۵: ۳۶۴). وی در ادامه گفته خود در این باره آورده است: «شاید واژه پل است و ریختی کوتاه شده از پال، که می‌انگارم واژه‌ای است که در پالهنک کاربرد یافته است و آن یوغ و تیری است چوبین که بر گردن بندی می‌نهادند و دستانش را گشاده، از دو سوی بر آن می‌بسته‌اند» (همان: ۳۴۶). ضبط واژه‌ی پل نیز یکسان نبوده است. در چاپ مسکو مل آمده است. (فردوسی، ۱۳۸۲، ج ۴: ۳۲). در برخی نسخه‌ها نیز بل آمده است. (ر. ک. فردوسی ۱۳۸۶، ج ۳: ۳۳۳ پانویشت).

رضا غفوری پس از مرور گفته‌های پیشین، سرانجام به این نتیجه رسیده است که: بنابراین در بررسی این تشبیه مبهم و نادر شاهنامه، نباید پل را در معنای رایج آن تصور کنیم و برای آن وجه شبه‌های نامناسب و دور از ذهنی بسازیم، بلکه منظور از پل در شاهنامه ابزاری است که برای بستن زندانی و احیاناً شکنجه به کار می‌رفته است. از این گذشته به دلیل آنکه در شاهنامه، بیژن و اسفندیار به زنجیرهای رومی مانند پل و نیز در دو منظومه سام‌نامه و دفتر دلگشا، سام و اتابک به پل بسته شدند؛ بنابراین این احتمال وجود دارد که پل ابزاری بود که نه برای همه بندیان، بلکه برای آن دسته پهلوانان نیرومند و توانایی به کار برده می‌شده که احتمال می‌رفت بند و زنجیر خود را پاره نمایند و گریزان شوند... (غفوری، ۱۳۹۴: ۱۱۰)

اما همه یافته‌های ذکر شده بر پایه حدس و گمان بیان شده است و دلیلی استوار برای اثبات معنایی روشن بیان نمی‌کند. پرسش‌هایی که هم‌چنان در ذهن بی‌پاسخ می‌ماند این است که معنای واژه «پل» چیست؟ «به کردار پل» به چه معناست؟ تلفظ درست واژه چه گونه است؟ نگارنده برای یافتن پاسخ این پرسش‌ها ناگزیر به بررسی همه واژه‌نامه‌های موجود از گویش‌های ایرانی شد. به نظر می‌رسد معنای بیت با توجه به نکات زیر بسیار روشن و گویاست: الف). این واژه در گویش‌های دوانی، عبدوی، کنده‌ای، لری ممسنی (سلامی، ۱۳۸۳: ۷۰-۷۱)؛ بنافی، پاپونی، دوسیرانی، ریچی، سُمغانی، گاوکُشکی، مُسقانی و نودانی (سلامی، ۱۳۸۴: ۷۲-۷۳)؛ بلیانی، بیروکانی، حیاتی، دادنجانی، گُردارنگانی و مهودی (سلامی، ۱۳۸۵: ۶۴-۶۵)؛ گراشی، شورابی (سلامی، ۱۳۸۶: ۸۸-۸۹) و در گویش بوشهری (میرشکار، ۱۳۹۰: ۸۱) به شکل پل و به معنای گیسو و گیسویافتن به کار رفته است. همین واژه با همین معنا در گویش لُری (ایزدپناه، ۱۳۴۳: ۲۲؛ آذرلی، ۱۳۸۷: ۸۵) به کسر حرف «پ»، پل تلفظ می‌شود. گفتنی جالب اینکه این واژه در گویش لاری (اقتداری، ۱۳۳۴: ۶۵) به ضم حرف پ و «پلگ» تلفظ می‌شود؛ بنابراین شاید بتوان این دیدگاه را مطرح کرد که اصل واژه همان «پل» بوده است که به مرور در زبان رسمی و معیار به فراموشی سپرده شده اما در گویش‌های مختلف به سه گونه‌ی پل، پل و پُل باقی مانده است.

ب. بررسی‌های میدانی نگارنده در برخی از این مناطق نکات جالب یکسانی را آشکار می‌کند: الف. بافتن پُل/پِل/پَل کاری است نسبتاً تخصصی که همه زنان از عهده آن بر نمی‌آیند. زنان پس از استحمام، پشت به زنی دیگر می‌نشینند و از او می‌خواهند تا موهایشان را ببافد. بافتن پِل به گونه‌ای است که زنی که می‌خواهد اصطلاحاً «پِل» ببافد، موها را به سه دسته مساوی تقسیم می‌کند و سپس شروع به بافتن آن‌ها می‌کند. ج. یکی از جلوه‌های زیبایی زنان و مردان و به ویژه زنان، موهای بلند بوده است. در گذشته برای آزار زنان گناهکار «پِل»های بلند آنان را به دور دست می‌پیچدند و آن‌ها را به روی زمین می‌کشیدند و یا «پِل»هایشان را به دور گردنشان مانند طناب حلقه می‌کردند. در یکی از همین گویش‌ها (گویش سرخی) یکی از ابزار شکنجه زنان - به ویژه زمانی که به این نتیجه می‌رسیدند که جن آل در بدن زن زائو نفوذ کرده است برای راندن این جن - موهای بلند به هم بافته آن‌ها بود که به وسیله‌ی همین موها آویزان می‌شدند. د. در همین روزگار کنونی نیز بندها از موی بز بافته می‌شود که در هر گویش، تلفظی متفاوت دارد. گاهی نیز موهای بلند زنان دستمایه بافت رشته‌ای کوچک می‌شده است.

بنابراین پاسخ دو پرسش روشن می‌شود: می‌توان واژه را با هر سه تلفظ پَل، پِل و پُل تلفظ کرد، اما با توجه به اینکه فردوسی پِل را با غُل هم قافیه کرده است، شاید بتوان گفت تلفظ اصلی واژه با ضم باشد. معنای واژه نیز گیسوی بافته شده و البته محکم زنان است. اما پرسش سوم: به کردار «پِل» به چه معناست؟ با توجه به مطالب گفته شده، بند رومی در شکل بافته شدن، به پِل تشبیه شده است.

نگاهی به دو مصرع شاهنامه که این تشبیه در آن به کار رفته است، این فرضیه را به یقین نزدیک‌تر می‌کند. در هر دو مصرع، بند رومی به پُل تشبیه شده است؛ به دیگر سخن، در هر دو مصرع شکل بافت بند رومی به موی بافته زنان شبیه شده است. رضا غفوری در مقاله گرانسنگ خود ابیاتی از سام‌نامه برای شاهد مثال آورده است که درنگ در این ابیات بیشتر و روشن‌تر از شاهنامه این معنا را در ذهن تقویت می‌کند که پُل به همان معنای مطرح شده باشد:

از آن رو سپهد به زنجیر و بند   چو با هوش آمد، بشد دردمند
نگه کرد بر چاه و زنجیر و غل   یکی طوق بر گردنش همچو پِل

(سام‌نامه، ۱۳۹۲: ۱۳۷)

در این بیت، طوق بر گردن سپهد به موهای بافته شده‌ای تشبیه شده که دور گردنش تاب خورده است. نکته‌ی جالب توجه این است که در برخی از این گویش‌ها مانند گویش سرخی، موهای تاب‌خورده دور گردن را به «طوق لعنت» تشبیه می‌کنند. در جای دیگری از همین منظومه آمده است:

بندم دو دستت به خمّ دوال   بدان تا بدانی تو زرینه بال
به فرمان شداد با بند و غل   چو بندی که باشد به مانند پل

(همان: ۳۶۳)

در این بیت تشبیه بسیار روشن تر است و بند در شکل بافته شدن به گیسوی بافته شده زنان شبیه شده است. با توجه به همه موارد شده به نظر می‌رسد: این واژه در نقاط مختلف ایران به شکل‌های گوناگون تلفظ می‌شده است اما معنای آن در همه جا موی بافته شده زنان است که می‌تواند مشابه به باشد برای بند و زنجیر.

۳. نتیجه‌گیری

یافته‌های این پژوهش سه نکته زیر است: الف. بررسی‌های نگارنده در گویش‌های رایج ایرانی نشان می‌دهد واژه دشوار موجود در ترکیب «به کردار پل» در برخی از گویش‌ها وجود دارد و به سه گونه پل، پل و پُل به کار می‌رود. به نظر می‌رسد با توجه به اینکه این واژه در ابیات موجود همه جا با غُل هم قافیه شده است، پس تلفظ اصلی واژه با ضم بوده که به تدریج در گویش‌ها با کسره و فتحه نیز رایج شده است. ب. در همه گویش‌های مورد بررسی، واژه «پل» به معنای گیسو به کار می‌رود؛ به دیگر سخن، گیسوی بافته شده زنان که اغلب پس از بافته شدن، به شکل بند و یا طناب است. ج. اگر بپذیریم منظور فردوسی از پل، همان گیسوی بافته زنان است، پس ابهام موجود در مصرع «یکی بند رومی به کردار پل» بحث برطرف می‌شود و مصرع این گونه معنا می‌شود: بندی رومی مانند گیسوی بافته زنان»

کتابنامه

- آذرلی، غلامرضا. (۱۳۸۷). *فرهنگ واژگان گویش‌های ایران*. تهران: هزار.
- آیدنلو، سجاد. (۱۳۹۰). *دفتر خسروان*. تهران: سخن.
- اقتداری، احمد. (۱۳۳۴). *گویش لاری*. تهران: فرهنگ ایران زمین.
- ایزدپناه، حمید. (۱۳۴۳). *فرهنگ لری*. تهران: فاروس.
- خالقی مطلق، جلال. (۲۰۰۶). *یادداشت‌های شاهنامه*، بخش دوم. نیویورک.
- *سام‌نامه*. (۱۳۹۲). به تصحیح وحید رویانی. تهران: میراث مکتوب.
- سلامی، عبدالنبی. (۱۳۸۳). *گنجینه گویش‌شناسی فارس*. تهران: انتشارات فرهنگستان زبان و ادب فارسی.
- سلامی، عبدالنبی. (۱۳۸۴). *گنجینه گویش‌شناسی فارس*. تهران: انتشارات فرهنگستان زبان و ادب فارسی.

۸۲ / بازخوانی و رفع ابهام از مصراع...

- سلامی، عبدالنبی. (۱۳۸۵). *گنجینه گویش‌شناسی فارس*. تهران: انتشارات فرهنگستان زبان و ادب فارسی.
- غفوری، رضا. (۱۳۹۴). «یکی بند رومی به کردار پل؛ بازخوانی واژه‌ای ناشناخته در شاهنامه‌ی فردوسی». *مجله فرهنگ‌نویسی*، ش ۱۰. صص ۱۰۷-۱۱۰.
- فردوسی، ابوالقاسم. (۱۳۸۲). *شاهنامه*. چاپ مسکو. به کوشش سعید حمیدیان. تهران: قطره.
- فردوسی، ابوالقاسم. (۱۳۸۶). *شاهنامه*. به تصحیح جلال خالقی مطلق. تهران: دایره المعارف بزرگ اسلامی.
- کزازی، میرجلال‌الدین (۱۳۸۵). *نامه باستان*. ج پنجم. تهران: سمت.
- میرشکار، فرید (۱۳۹۰). *فرهنگ واژگان محلی بوشهر*. بوشهر: انتشارات حوزه هنری.